

Economics and Administration, Tourism and Tourism Management, History, Culture, Religion, Psychology, Sociology, Fine Arts, Engineering, Architecture, Language, Literature, Educational Sciences, Pedagogy & Other Disciplines in Social Sciences

Vol:3, Issue:8
sssjournal.com

pp.497-508
ISSN:2587-1587

2017
sssjournal.info@gmail.com

Article Arrival Date (Makale Geliş Tarihi) 07/10/2017 | The Published Rel. Date (Makale Yayın Kabul Tarihi) 17/10/2017
Published Date (Makale Yayın Tarihi) 18.10.2017

JOURNAL OF INTELLECTUAL CAPITAL DERGİSİNDE ENTELEKTÜEL SERMAYE İLE İLGİLİ YAYINLANAN ÇALIŞMALAR ÜZERİNE BİR İÇERİK ANALİZİ (2010-2017)

A CONTENT ANALYSIS OF THE STUDIES PUBLISHED IN JOURNAL OF INTELLECTUAL CAPITAL THAT ARE RELATED TO INTELLECTUAL CAPITAL (2010-2017)

Doç.Dr. Adnan DÖNMEZ

Akdeniz Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü Öğretim Üyesi,
adonmez@akdeniz.edu.tr, Antalya/Türkiye

Uğur ÇELİK

Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muhasebe Finansman Tezsiz Yüksek Lisans Öğrencisi,
ugur_celik07@hotmail.com, Antalya/Türkiye

ÖZ

Entelektüel sermaye; işletmeler arası rekabetin giderek arttığı, sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçildiği günümüz koşullarında işletmelerin en önemli rekabet araçlarından birisi haline gelmiştir. İşletmeler açısından önemli hale gelen entelektüel sermaye konusunun son yıllarda bir çok araştırmacı tarafından da yoğun bir şekilde ele alındığı görülmektedir. Bu çalışmanın amacı; Journal of Intellectual Capital dergisinde 2010-2017 yılları arasında “entelektüel sermaye” ile ilgili olarak yayınlanan çalışmaların içerik ve yazar analizlerini yapmaktır. Bu amaçla yapılan analizler sonucunda; 2010-2017 yılları arasında yayınlanan 247 çalışmada araştırma yöntemi olarak daha çok ampirik modeller kullanıldığı ve ampirik model kullanılan çalışmalarda da analiz yöntemi olarak regresyon analizinden yararlandığı görülmüştür. Araştırmacıların entelektüel sermaye konusunu çoğunlukla tüm unsurlarını kapsayacak şekilde “entelektüel sermaye” başlığı ile ele aldıkları, entelektüel sermayeyi unsurları bazında inceleyen daha az çalışmanın olduğu görülmüştür. Yapılan çalışmaların daha çok iki yazarlı olarak gerçekleştirildiği ve çalışmalara katkı sağlayan yazarların uzmanlık alanlarının da çoğunlukla iktisat, işletme ve yönetim bilimleri olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Entelektüel Sermaye, İçerik Analizi

ABSTRACT

Intellectual capital has become one of the most important competition means of the companies in present conditions of where competition between companies is increased and it is crossed into information society from industrial society. It is seen that intellectual capital issue that became important in terms of companies in recent years has intensively come up by many researchers. The aim of this study is to make content and author analysis of the studies related to intellectual capital and published in Journal of Intellectual Capital between 2010 and 2017. According to the results, it is appeared that mostly empirical models are used as research method in 247 studies that are published between 2010 and 2017 and regression analysis is seen in the studies that used empirical models. It is seen that researchers have come up intellectual capital issue in the manner that it mostly covers all its factors as “intellectual capital” title. The studies are mostly co-authored and the speciality of the authors that contributed to the studies are mostly economy, business and management sciences.

Key Words: Intellectual Capital, Content Analysis

1.GİRİŞ

Yirminci yüzyılın sonlarında hız kazanmaya başlayan teknolojik ve ekonomik gelişmelerin temeli, bilgi ekonomisine dayanmaktadır. Bilgi, işletmelere rekabet avantajı sağlayan en önemli varlık haline gelmiştir. İşletmelerin üretim, hizmet, servis gibi değişik faaliyetlerde bulunmasına bakılmaksızın teknolojiye ve bilgiye ihtiyaçları vardır. Bilginin sağladığı ekonomik üstünlük ile birlikte işletmelerde bilgiye olan yatırımlarını arttırmışlar ve yapmış oldukları yatırımların işletmenin katma değeri olarak kalabilmesini sağlamak amacıyla araştırmalara yönelmişlerdir.

Bilgiyi elde eden ve onu kullanabilen toplumlar sürekli gelişen hayat içerisinde kendilerini diğer toplumlara nazaran daha avantajlı konuma yerleştirebilmektedir. Sahip oldukları avantajlar ile bu toplumlar ekonomik hayatta da söz sahibi olmaktadır. Değerli olan ve değeri yaratan bilgi, işletme düzeyine inildiğinde karşımıza entelektüel sermaye olarak çıkmaktadır (Dönmez ve Erol, 2016: 28).

Entelektüel sermaye, bir işletmenin rekabet gücünü arttırmasını sağlayan bilgi ve deneyimler olarak ifade edilebilmektedir. Entelektüel sermayenin öneminin her geçen gün artması, ölçülmesi ve yönetilmesi ihtiyacını da beraberinde getirmiştir. Hem işletmeler hem de akademisyenler bu konuya oldukça önem vermektedirler.

Bu çalışma kapsamında öncelikle entelektüel sermaye kavramı ve tarihsel gelişimine değinildikten sonra entelektüel sermayenin unsurları açıklanacaktır. Üçüncü ve son bölümde ise entelektüel sermaye konusunda çalışmaların yayınlandığı uluslararası nitelikte bir dergi olan ve 2000 yılında yayınlamaya başlayıp 2017 yılına kadar da kesintisiz yayın hayatına devam eden “Journal of Intellectual Capital” dergisinde 2010-2017 yılları arasında yayınlanmış çalışmalar üzerine bir içerik analiz yapılmıştır.

2. ENTELEKTÜEL SERMAYE

2.1. Entelektüel Sermaye Kavramı ve Tarihsel Gelişimi

Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişte kitle iletişim araçlarının gelişimiyle birlikte iş dünyasındaki dinamikler de hızla değişmeye başlamaktadır. Bilgiler deneyime dönüşmekte ve bilginin önemi her geçen gün daha da artmaktadır. Özellikle iletişim teknolojilerinin gelişimi ile bilgi aktarım hızı küresel bir boyut kazanmakta, yönetim ve kavram anlayışlarının kısa sürede değiştiği görülmektedir. Bu bağlamda ortaya çıkan “entelektüel sermaye” kavramı, bilgi üretimine dayalı rekabet üstünlüğü sağlayan en temel unsurlardan biri haline gelmiştir. Entelektüel sermaye işletmeler için sermaye yapısının katma değer üretmede en önemli bileşeni olarak kabul edilmektedir. İşletmeler entelektüel sermaye konusundaki farkındalıklarını, işletme varlıkları içerisindeki entelektüel sermaye oranını arttırmaya çalışmaları ile ortaya koymaktadırlar (Kandemir, 2008: 23-24).

Entelektüel sermaye kavramı ilk olarak 1969 yılında John Kenneth Galbraith tarafından kullanılmıştır. Galbraith bir iktisatçı olup yakın arkadaşı ekonomist Michael Kalecki'ye yazdığı bir mektupta, sahip olunan birçok zenginliğin entelektüel sermaye ile mümkün olduğu vurgusunu yapmıştır. Ayrıca entelektüel sermayenin yalnızca insan zekasından kaynaklanmadığını, entelektüel faaliyetler bütünü olduğunu belirtmiştir. Bunun üzerine Kalecki 1975 yılında yazmış olduğu bir makalesinde Galbraith'e atıfta bulunarak son yıllarda elde edilmiş olan entelektüel sermayenin farkındalığı konusunda bir ifadeye yer vermiştir (Bontis, 2000: 1).

1980 yılında Hiroyuki Itami tarafından Japonca yazılmış ve 1987 yılında İngilizce'ye çevrilmiş olan “Görünmeyen Aktifleri Harekete Geçirmek” (Mobilizing Invisible Assets) adlı kitap, entelektüel sermaye ile ilgili ilk bilimsel çalışma olarak kabul edilmektedir. Itami kitabında, Japonya'da faaliyet gösteren işletmeleri performansları konusunda ele almış ve performans farklarına temel etkinin, işletmelerin gözle görünmeyen aktiflerinin ve soyut varlıklarının yönetiminden kaynaklandığını ortaya koymuştur (Harrison ve Sullivan, 2000: 33).

Entelektüel sermaye kavramını örgütsel anlamda ilk kez ele alan kişi ise Fortune dergisi editörü Thomas Stewart olmuştur. “Beyin Gücü” (Brain Power) adlı makalesinde referans alınan temel öge bilgidir. Entelektüel sermayenin yeni ekonomik yapının kontrolörü olacağını iddia eden Stewart, entelektüel sermayeyi “İşletmeye piyasada rekabet avantajı sağlayan, işletme çalışanlarının bildiği her şeyin toplamı” olarak ifade etmiştir (Harrison ve Sullivan, 2000: 34).

Stewart'ın bu çalışmasından sonra entelektüel sermaye konusunda yapılan çalışmaların sayısı hızla artmış ve yapılan yeni çalışmalarla birlikte yeni modeller ve yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Yapılan ilk çalışmaların temel amacı entelektüel sermaye kavramının tanımlanması, sınıflandırılması ve ölçülmesiyken, 1990'lı yılların başından itibaren entelektüel sermayenin unsurları, entelektüel varlıklar ve işletme performansına etkileri konularındaki çalışmalar derinlik kazanmıştır (Hormiga vd., 2010: 4).

Entelektüel sermaye konusunda yapılmış olan tanımlara göre entelektüel sermayenin özellikleri şöyle sıralanabilir (Kerimov, 2011: 15);

- ✓ Bilgi kaynaklıdır.
- ✓ Kullanılan bilgi entelektüel sermayeye dönüşebilir.
- ✓ Bilginin değer yaratması gerekir. Ancak paylaşılan bilgi değer yaratabilir.
- ✓ Entelektüel sermaye maddi olmayan varlıklardır.

2.2. Entelektüel Sermayenin Unsurları

Entelektüel sermayenin tanımlanmasında olduğu gibi, onu oluşturan unsurların tanımları da, tanımlayan kişilerin eğilimlerine ve yönelimlerine göre değişiklik göstermektedir. Her bir tanım, tanımlayan kişinin bakış açısını yansıtmaktadır. Patrick Sullivan “Değer Odaklı Entelektüel Sermaye” (Value-Driven Intellectual Capital) kitabında, entelektüel sermaye unsurlarını inceleyen kişileri aşağıda belirtilen gruplar dahilinde sınıflandırmıştır (Karacan, 2004: 7-8);

- ✓ Bilgi ve Eğitim: Bu konu ile ilişkili kişiler, entelektüel sermayenin insan sermayesi unsuru ile ilgilenmektedirler. Yeni veya daha fazla bilgi elde etmek, bu bilgileri kullanıma hazır hale getirmek, yaratıcılık gibi konular ön plana çıkmaktadır.
- ✓ Bilgi Yönetimi: Bilgisayar destekli bilgi sistemlerinin yönetimi anlamını taşıyan bilgi yönetimi; veri veya bilginin tanımlanması, elde edilmesi, kullanım alanlarının genişletilmesi ve etkin biçimde yönetilmesi konularını ele alır.
- ✓ Yenilik Yönetimi: Araştırma ve geliştirme ile ilgili bir kavram olan yenilik yönetimi, yeni fikirlerin ortaya çıkması ve değer yaratma gibi konuları içinde barındırır.
- ✓ Sermaye Piyasaları: Sermaye piyasalarında entelektüel sermaye işletmenin bir varlığı olarak değerlendirilir. Bu sebeple amaç, mevcut veya potansiyel yatırımcıları etkilemek için işletmenin entelektüel sermayesini arttırmak, entelektüel sermaye değerini ölçümlemek ve bunun finansal tablolar üzerindeki etkilerini ortaya çıkarmaktır.
- ✓ Hissedarlar: Hissedarlar entelektüel sermayeyi işletmenin bir varlığı olarak değerlendirirler. Onlar için önemli olan entelektüel sermayenin tutarı ve etkin kullanımınıdır.
- ✓ Yöneticiler: Yöneticilerin hedefi, entelektüel sermayenin nakit akımı yaratma gücünü arttırmaktır. Entelektüel sermaye ile ilgilenen yöneticiler, işletmenin gelecekte yaratacağı nakit akımlarına, ekonomik karlılığa ve sürdürülebilir rekabet avantajlarının yaratılmasına odaklanmaktadır.

Entelektüel sermaye unsurları konusunda kişilere göre farklı sınıflamalar bulunmaktadır. Bu sınıflamalar temelde aynı konuyu işlemekte ancak kişilerin yönelimlerine göre değişik adlar ile anılmaktadırlar (Çıkrıkçı ve Daştan, 2002: 20). Aşağıdaki tabloda entelektüel sermaye konusunda araştırma yapmış kişilerin bu unsurları sınıflandırma biçimleri yer almaktadır.

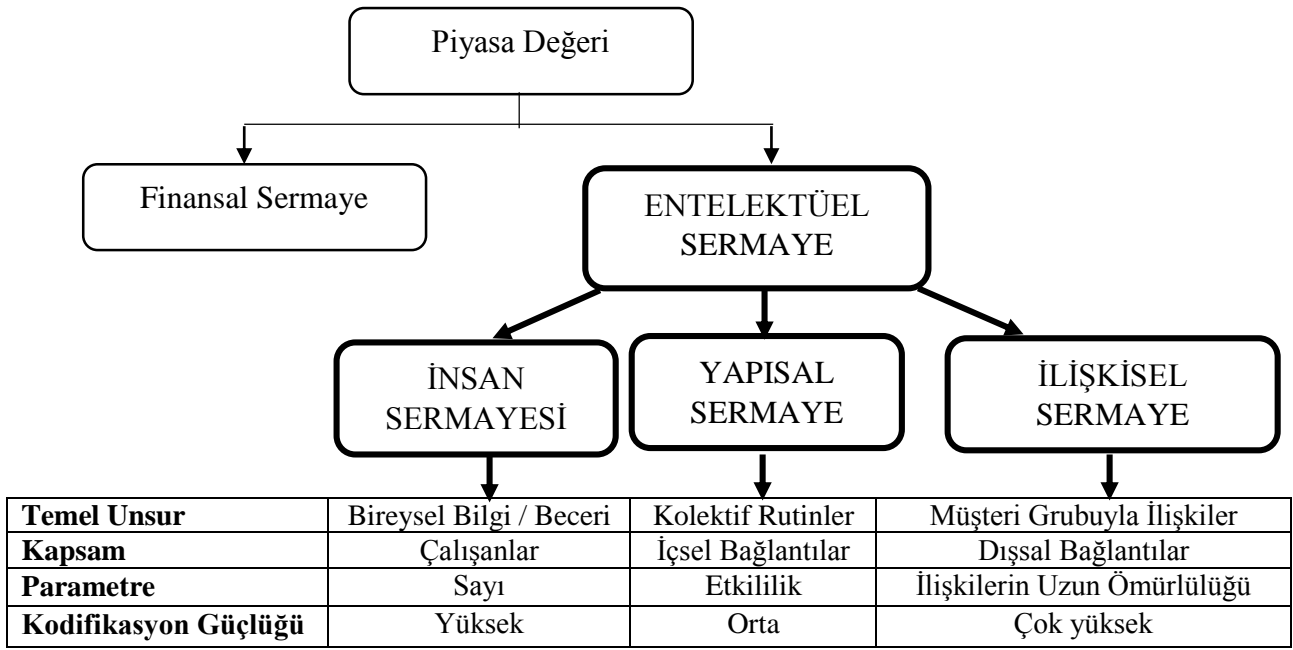
Tablo 1. Entelektüel Sermaye Unsurlarının Sınıflaması

Yazar	Ülke	Sınıflama
Edvinsson & Malone (1997)	İsveç	İnsan sermayesi / Yapısal sermaye
Bontis (1998)	Kanada	İnsan sermayesi / Yapısal sermaye / Müşteri sermayesi
Stewart (1997)	Amerika	İnsan sermayesi / Yapısal sermaye / Müşteri sermayesi
Saint-Onge (1996)	Kanada	İnsan sermayesi / Yapısal sermaye / İlişkisel sermaye
Sveiby (1997)	Avustralya	Çalışanların yetkinlikleri / İçsel yapı / Dışsal yapı
Van Buren (1999)	Amerika	İnsan sermayesi / Yenilik sermayesi / Süreç sermayesi / Müşteri sermayesi
Roos et al. (1998)	İngiltere	İnsan sermayesi / Yapısal sermaye / İlişkisel sermaye
O'Donnell and O'Regan (2000)	İrlanda	Çalışanlar / İçsel yapı / Dışsal yapı

Kaynak: Baş vd., 2014:210

Tabloda 1’de yer alan sınıflandırmalara bakıldığında en çok üstünde durulan unsurların insan sermayesi, yapısal sermaye ve ilişkisel sermaye olduğu görülmektedir. Bu unsurlar bir işletme için soyut varlıkları oluşturmaktadırlar. İnsan sermayesi ve ilişkisel sermayenin temel özelliği işletmeler tarafından sahiplenilememesi, yalnızca kiralanabilmesidir. Bu sebeple işletmelerin insan kaynaklarını ve ilişkiler ağını bir arada tutan kurum kültürü ve yapısal sermaye kritik önem taşımaktadır (Argüden, 2005: 12).

Şekil 1’de yer alan entelektüel sermayeyi oluşturan üç temel unsurdan insan sermayesi çalışanların bireysel bilgi ve becerilerine, yapısal sermaye sistem tarafından kabul edilmiş işleyişlere ve kurallara, ilişkisel sermaye ise müşteri gruplarıyla olan iletişim gücüne ve ilişkilere bağlıdır.

Şekil 1. Entelektüel Sermaye Yapısı (Kaynak: Kurt, 2008:41)

Bu çalışmada entelektüel sermayeyi oluşturan unsurlar insan sermayesi, yapısal sermaye ve müşteri sermayesi olarak incelenecektir.

2.2.1. İnsan Sermayesi

İnsan sermayesi, yeni bilgi ekonomisinin içinde bulunan işletmeler tarafından sahip olunan en önemli soyut varlıktır. Yapısal ve ilişkisel sermayenin temeli buna dayanır. (Hormiga vd., 2010:4). 20. yüzyılın sonlarından itibaren orta ve büyük ölçekli işletmelerde uygulaması daha da hızlanan insan kaynakları yönetimi de insan sermayesinin önemini ortaya koymaktadır. Çalışanların sahip olduğu bu sermaye, bilgiye dayalı ekonomide en önemli maddi olmayan duran varlık sayılmaktadır. Bilgi, yetenek, beceri, eğitim, yaratıcılık ve deneyimlerin tamamı insan sermayesinin değerleridir. Piyasadaki firmalar bu değerlere sahip olan kişileri aramaktadırlar. Temel amaç tüm bu değerleri şirketin organizasyonuna yayarak insan sermayesini yapısal sermayenin bir parçası haline getirmektir (Görmüş, 2009:63-64).

2.2.2. Yapısal (Örgütsel) Sermaye

Entelektüel sermayenin önemli bir unsuru olan yapısal sermaye, bir işletmenin sahip olduğu bilgidir. İnsan sermayesinin işletme bünyesine kazandırılmış halidir. Yapısal sermayeyi donanım, marka, veri tabanları, telif hakları, patentler, örgütsel yapı, stratejiler, formlar, prosedürler gibi öğeler oluşturur (Eren ve Akpınar, 2004: 10). Tüm bu öğeler, çalışanlar ile müşteri arasındaki iletişimi sağlar. Bilginin çalışandan alınıp müşteriye ulaşmasına katkıda bulunur.

Yapısal sermayenin iki temel amacı vardır. Bunlardan ilki çalışanlara aktarılacak bilgilerin düzenli bir şekilde kayıt altına alınmasıdır. Diğeri ise ihtiyaç duyulduğunda kişilerin tam zamanında bilgilere ve uzmanlara ulaşmasını sağlamaktır (Yelkikalan ve Aydın, 2003-2004: 134).

Yapısal sermaye ile insan sermayesi arasında bağımlı bir ilişki vardır. İnsan sermayesi yapısal sermayenin oluşmasını sağlarken, yapısal sermaye de insan sermayesinin gelişmesine katkıda bulunur. En zeki insan bile bilgi, beceri ve yeteneklerini kullanabilmek için bir organizasyona ihtiyaç duyar (Görmüş, 2009: 65). Bu organizasyon içinde insan sermayesinden bilgi yaratılmasını ve bu bilgiden yararlanılmasını sağlayabilmek için fiziksel ve donanımla ilgili kaynak ihtiyacı vardır. Bu kaynaklar yapısal sermayeyi destekleyen unsurlardır. Özetle yapısal sermaye, işletmenin destekleyici kaynaklarından oluşur (Kerimov, 2011: 25).

İşletmeden işletmeye farklılık göstermekle birlikte örgüt içerisinde yapısal sermayeyi oluşturan unsurlar aşağıdaki gibi sıralanabilir (Güçlü, 2005:6-7):

Entelektüel Mülkiyete İlişkin:

- ✓ Patentler
- ✓ Telif hakları
- ✓ Dizayn hakları
- ✓ Ticari sırlar

- ✓ Ticari markalar
- ✓ Hizmet markaları

Altyapı Varlıkları:

- ✓ Yönetim felsefesi
- ✓ Örgüt kültürü
- ✓ Yönetim süreçleri
- ✓ Bilgi sistemleri
- ✓ Ağ sistemleri
- ✓ Finansal ilişkiler

Entelektüel mülkiyete ilişkin unsurlar işletmeler açısından uzun vadeli değer taşıdığından yapısal sermayenin bir unsuru olarak değerlendirilmektedirler. İşletmenin entelektüel sermayesine doğrudan etki ederler. Altyapı varlıkları ise işletmelerin sahip olduğu kurum kültürü ile ilişkilidir. Entelektüel sermayeye katkıları dolaylı olup, gelişimine katkı sağlayan önemli unsurlardır.

2.2.3. Müşteri Sermayesi

Entelektüel sermayeyi oluşturan unsurlardan üçüncüsü müşteri sermayesidir. Yapılan bazı çalışmalarda bu sermaye türü ilişki sermaye olarak da nitelendirilmektedir. Bazıları her iki sermaye türünü aynı anlamda kullanırken, bazıları da kapsam bakımından ayırmaktadırlar. Aslında temelinde ilişkiler, müşterileri de kapsayan geniş bir kavramdır. İlişki sermaye bir işletmenin tüm çevresel faktörlerle olan ilişkisini kapsamaktayken müşteri sermayesi yalnızca müşteriler ile olan ilişkilerini kapsamaktadır (Kerimov, 2011:28).

Bir işletmenin öncelikli hedefi müşteriye ulaşmaktır. Bu sebeple de çevresel faktörler arasında en önemli öğeyi müşteriler oluşturur. İnsan sermayesinin de yapısal sermayenin de hedefinde daima müşteri sermayesine ulaşabilmek ve var olan müşteri sermayesini büyütebilmek yatar. Bu sebeple işletmelerde “satış ve pazarlama”, “araştırma ve geliştirme” adı altında toplanan birimler her geçen gün daha da önem kazanmaktadır. Pazarlamada temel amaç mevcut müşteriyi elde tutmaktır çünkü yeni müşteri edinmek mevcut müşteriyi elde tutmaktan daha maliyetlidir.

İlişki sermayeyi insan sermayesi ve yapısal sermayeden farklı kılan işletme içi unsurları değil, işletme dışı unsurlar olan çevredeki kişi ve kuruluşları temel almasıdır. Bu pencereden bakıldığında ilişki sermayenin oluşturulması, yönetilmesi, geliştirilmesi ve denetimi daha zordur. Bunun sebebi, ilişki sermayenin temelini oluşturan müşteri ve tüketici konumundaki kişi veya kuruluşlar işletmeden daha aktif ve güçlü durumdadırlar. İlişkilerin kurulmasında etkili olan, onların seçimleridir (Kurt, 2008: 41).

İlişki sermayenin de entelektüel sermayenin diğer iki unsurunda olduğu gibi işletmeye değer katması gerekmektedir. Değer yaratmayan bir ilişki, sermaye olarak nitelendirilemez. Bir işletmeye değer katan ilişkiler yalnızca müşteriler, tedarikçiler veya hissedarlar ile değil, dahili ve harici paydaşlar ile de sağlanmaktadır (Hormiga vd., 2010:9).

İlişki sermayenin katma değer yaratan unsurları şunlardır (Görmüş, 2009:66);

- ✓ Markalar,
- ✓ Müşteriler,
- ✓ Müşteri sadakati,

3. “JOURNAL OF INTELLECTUAL CAPITAL” DERGİSİNDE YAYINLANAN ÇALIŞMALAR ÜZERİNE BİR İÇERİK ANALİZİ

3.1. Amaç ve Kapsam

İşletmelerin varlıklarını ölçme ve değerlendirme ihtiyaçları beraberinde görünmeyen varlıkların değerlerinin belirlenmesini de getirmiştir. Özellikle 1990’lı yıllarda sıklıkla karşılaşmaya başlanan entelektüel sermaye kavramının ortaya çıkması da bu ihtiyaca dayanmaktadır. Entelektüel sermayenin tanımlanması ve ölçülmesi ile ilgili birçok araştırma yapılmıştır. Aynı zamanda makale ve dergilerde de ele alınan önemli bir konu haline gelmiştir.

“Journal of Intellectual Capital” dergisi örgütlerde entelektüel sermayenin oluşturulması, tanımlanması, yönetilmesi ve ölçülmesi konusunda en son araştırma ve bilgilerin paylaşılması amacıyla oluşturulmuş uluslararası bir yayındır. Dergide, modern bilgi ekonomisi bağlamında entelektüel sermayenin anlaşılmasını kolaylaştırmak amacıyla entelektüel sermaye stratejileri, yaklaşımları, çerçeveleri, araçları, teknikleri ve teknolojileri üzerine akademik, iş dünyası ve kamu alanlarında yapılmış özgün araştırma ve vaka analizleri

yayımlanmaktadır. Bu derginin odak noktası, yenilikçi entelektüel sermaye stratejilerinin tanımlanması ve teorik kavramların gerçek dünyadaki durumlara uygulanmasıdır.

Bir şirketin piyasa değeri ile defter değeri arasındaki büyük farkların birçoğu bilançoda gösterilemeyen entelektüel sermaye varlıkları ile açıklanmaktadır. Bu varlıklar işgören bilgisi, uzmanlık ve yaratıcılık, marka, bilgi ve bilgi yönetim sistemleri, idari işlemler, telif hakları ve patentler olarak sıralanabilmektedir. “Journal of Intellectual Capital” dergisinde tüm bu varlıkları ölçme, hesaplama, yönetme ve geliştirme konularına yer verilmektedir.

Bu çalışmada; “Journal of Intellectual Capital” dergisinde 2010-2017 yılları arasında yayınlanan çalışmalarını çeşitli açılardan ele alarak (içerik, araştırma yöntemleri, yazar sayıları, yazarların kurumları vb.) bir içerik analizine tabi tutmak ve bu konu çalışma yapacak olan yazarlara yol göstermek amaçlanmıştır.

3.2. Araştırma Yöntemi

Entelektüel sermaye üzerine yapılmış olan bu çalışmada mevcut durumu belirleyebilmek amacıyla “tanımlayıcı araştırma modeli” kullanılmış ve veri toplama aracı olarak da “literatür taraması” yöntemi uygulanmıştır. Başlığında “entelektüel sermaye” yer alan “Journal of Intellectual Capital” dergisinde 2010-2017 yılları arasında yayınlanmış toplam 247 makale incelenmiştir.

3.3. Araştırma Bulgularının Değerlendirilmesi

Araştırma bulgularının değerlendirilmesi kısmında içerik analizi ve yazarlara ilişkin analiz bölümleri yer almaktadır. İçerik analizi kısmında incelenen dergiye ve makalelere ilişkin analizlere, yazar analizi kısmında da çalışmalara katkıda bulunan yazarlarla ilgili analizlere yer verilmektedir.

3.3.1. İçerik Analizi

Çalışma kapsamında ele alınan makaleler içerik analizi yöntemine tabi tutulmuştur. Bu yöntem yazılı, görsel ve işitsel verilerin sayısal verilere dönüştürülerek sözel ifade edilebilmesi imkanını sunar (Ersoy vd., 2011:39).

Çalışmanın içerik analizi bölümünde dergide yer alan makalelerin yıllar itibarıyla dağılımlarına, yapılan araştırmaların araştırma yöntemlerine ve makalelerde entelektüel sermayenin hangi yönüyle ele alındığına dair analizlere yer verilmiştir.

“Journal of Intellectual Capital” dergisinin çalışma kapsamında ele alınan sayıları ve yıllara ilişkin bilgileri Tablo 2’de özetlenmiştir.

Tablo 2. İncelenen Dergiye İlişkin Bilgiler

Yıl		Issue 1	Issue 2	Issue 3	Issue 4	Toplam
2010	Volume 11	5	9	8	8	30
2011	Volume 12	7	8	7	7	29
2012	Volume 13	8	6	8	7	29
2013	Volume 14	10	9	7	9	35
2014	Volume 15	9	7	7	8	31
2015	Volume 16	10	9	9	8	36
2016	Volume 17	8	10	10	8	36
2017	Volume 18	11	10	-	-	21
Toplam		68	68	56	55	247

Çalışma kapsamında Journal of Intellectual Capital dergisinin incelenmesine 2010 yılı 11. cilt 1. sayıdan başlanmış, çalışmanın yapıldığı tarih itibarı ile tam metnin olarak erişilebilen 2017 yılı 18. cilt 2. sayıda yayınlanan son makale ile son verilmiştir. Çalışma kapsamında entelektüel sermayeyi farklı açılardan ele alan 247 makale incelenmiştir.

Çalışma kapsamında makalelere ilişkin yapılan bir diğer inceleme araştırma yöntemleri ile ilgilidir. İncelenen çalışmaların araştırma yöntemlerine ilişkin dağılım Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3. İncelenen Makalelerin Araştırma Yöntemlerine İlişkin Dağılım

Araştırma Yöntemleri	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Sayı
Ampirik Model	11	16	13	12	15	18	21	7	113
İçerik Analizi	5	3	6	5	4	6	5	2	36
Kavramsal Model	5	4	4	3	3	3	3	4	29
Literatür Taraması		1	1	3	2	4	2	4	17
Karşılıklı görüşme	1		3	3	1	2	1	3	14
Yapısal Eşitlik Modeli	3	1	1	2	2	3	1	1	14
Anket	4	3	1	1	1				10
Genel Bakış	1	1		3	3		2		10
Eylem Araştırması				2					2
Anlam Çözümlemesi							1		1
Söylem Analizi				1					1
Toplam	30	29	29	35	31	36	36	21	247

Araştırma yöntemlerinin sınıflandırılmasında literatür taraması, içerik analizi, anket, ampirik analizler gibi birçok yöntem kullanıldığı görülmektedir. Tablo 3'te görüldüğü gibi, bu yöntemler arasında ise en çok kullanılan yöntem ampirik modeldir. Yazarlar çalışmalarında daha çok deneysel analizler yapmayı tercih ettiği görülmektedir. İncelenen 247 makalenin 113 tanesinin ampirik çalışmalarla literatüre katkıda bulunduğu görülmektedir. Bu sayı, ele alınan toplam makale sayısının %45,75'i anlamına gelmektedir. Bu sebeple ampirik çalışmalarda hangi yöntemlerin kullanıldığı da incelenmiş ve sonuçlar Tablo 4'te özetlenmiştir.

Tablo 4. Ampirik Çalışmalarda Kullanılan Yöntemlere İlişkin Dağılım

Ampirik Model	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Toplam
Regresyon Analizi	4	5	8	1	8	6	8	4	44
Vaka Analizi	4	4	2	9	5	6	8	-	38
Entelektüel Katma Değer Katsayısı Yöntemi	3	3	2	2	1	2	1	-	14
Küme Analizi	-	-	1	-	-	2	-	2	5
Anket	-	1	-	-	-	-	-	-	1
ELSS Model (ulusal maddi olmayan sermaye ile ilgili)	-	-	-	-	-	1	-	-	1
Eşzamanlı Denklem Model Sistemi	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Fuzzy Expert System	-	-	-	-	-	1	-	-	1
GARCH modeli	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Karmaşık Sistem Modeli	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Modelleme ve Simülasyon	-	-	-	-	-	-	-	1	1
Nakit Akış Tablosu	-	1	-	-	-	-	-	-	1
Şerefiye Değer Düşüklüğü Analizi	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Temel Bileşenler Analizi	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Veri Analizi	-	-	-	-	-	-	1	-	1
Yorumlayıcı Yapısal Model	-	-	-	-	1	-	-	-	1
Toplam	11	16	13	12	15	18	21	7	113

Tablo 4'te görüldüğü gibi ampirik model kullanılan 113 makalenin 44 tanesinde regresyon analizi, 38 tanesinde de vaka analizi yöntemi kullanılmıştır. Regresyon analizi yöntemi kullanılan makaleler ampirik uygulama ile yazılmış olan toplam makale sayısının 38,94%'ünü, vaka analizi yöntemi kullanılan makaleler ise 33,63%'ünü oluşturmaktadır. Geriye kalan makalelerin bir kısmında araştırmacıların kendi çalışmalarından yola çıkarak ortaya çıkardıkları yeni modeller kullanılırken, bir kısmında da entelektüel sermaye ölçme yöntemlerinden biri olan entelektüel katma değer katsayısı yöntemi kullanılmıştır.

Ampirik çalışmalarda çoğunlukla regresyon analizinin kullanılmasının temel sebebinin, regresyon analizinin değişkenler arasındaki ilişkiyi ölçmeye yönelik bir metot olması söylenilebilir. Kendi içinde iki farklı yonteme sahip olan regresyon analizinin hem çok değişkenli hem de tek değişkenli yöntemlerinin çalışmalarda kullanıldığı görülmektedir. Değişkenleri elde etmede ise çoğunlukla anket ve karşılıklı görüşme teknikleri uygulanmıştır. Anketlerin bazıları yöneticilerle bazıları ise çalışanlarla yapılmıştır. Anket çalışmalarının farklı kişi gruplarıyla yapılmasının sebebi, regresyon analizinde ölçülmek istenen kaynak verinin nereden sağlanabileceğiyle ilişkilidir.

İçerik analizi konusunda ele alınan bir diğer analiz de dergide yer alan makalelerde entelektüel sermayenin hangi kısmına odaklanıldığına ilişkindir.

Tablo 5'te görüldüğü gibi incelenmiş olan 247 makalenin 179 tanesinde (%72,47) araştırmacılar yazmış oldukları makaleleri entelektüel sermaye genel başlığı ile ele almışlardır. Bu makaleler incelendiğinde entelektüel sermayenin farklı şirketler, sektörler, ülkeler ve ekonomiler bazında ele alındığı görülmektedir. Bu makalelerde, entelektüel sermaye tüm yönleri ile ele alınmıştır. Maddi olmayan varlıkları konu alan makaleler ise toplam makale sayısının %7,29'unu oluşturmaktadır. Entelektüel sermayeyi yöntemleri konusunda ele alan makalelerde en büyük pay %5,67 ile entelektüel katma değer katsayısı yöntemine aittir. Entelektüel sermayeyi unsurları özelinde ele alan makaleler arasında en büyük pay ise %4,45 ile insan sermayesine aittir.

Tablo 5. Entelektüel Sermayenin Odaklanılan Kısımlarına İlişkin Dağılım

Makale Konuları	Sayı	Yüzde
Entelektüel Sermaye (Genel Olarak)	179	72,47
Maddi Olmayan Varlıklar	18	7,29
Entelektüel Katma Değer Katsayısı	14	5,67
İnsan Sermayesi	11	4,45
Bilgi	6	2,43
İlişkisel Sermaye	6	2,43
Entegre Raporlama	4	1,62
Değer Yaratma	2	0,81
Dengeli Puan Tablosu	2	0,81
Yapısal Sermaye	2	0,81
Çeşitlilik Etki Yönetimi	1	0,40
İnsan Sermayesi-Yapısal Sermaye	1	0,40
Stratejik Yönetim	1	0,40
Toplam	247	100,00

3.3.2. İncelenen Çalışmalara İlişkin Yazar Analizleri

Yazarlara ilişkin incelemelerde; dergide yer alan makalelerin yazar sayıları, yazarların makale yayımlandığı tarihte buldukları kurumlar, yazarların çalıştıkları kurumların coğrafi dağılımı ve yazarların uzmanlık alanları ele alınmıştır.

3.3.2.1. Çalışmaların Yazar Sayılarına İlişkin Analiz

Çalışmaların yazar sayılarına ilişkin dağılım Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Makalelerin Yazar Sayılarına Göre Dağılımı

YILLAR	Tek Yazarlı	İki Yazarlı	Üç Yazarlı	Dört ve Daha Fazla Yazarlı	Toplam
	Sayı %	Sayı %	Sayı %	Sayı %	Sayı %
2010	9 (30,00)	8 (26,67)	5 (16,67)	8 (26,67)	30 (100,00)
2011	6 (20,69)	8 (27,59)	12 (41,38)	3 (10,34)	29 (100,00)
2012	5 (17,24)	14 (48,28)	5 (17,24)	5 (17,24)	29 (100,00)
2013	12 (34,29)	14 (40,00)	7 (20,00)	2 (5,71)	35 (100,00)
2014	6 (19,35)	8 (25,81)	12 (38,71)	5 (16,13)	31 (100,00)
2015	8 (22,22)	14 (38,89)	10 (27,78)	4 (11,11)	36 (100,00)
2016	6 (16,67)	13 (36,11)	12 (33,33)	5 (13,89)	36 (100,00)
2017	1 (4,76)	6 (28,57)	9 (42,86)	5 (23,81)	21 (100,00)
Toplam	53 (21,46)	84 (34,01)	73 (29,55)	37 (14,98)	247 (100,00)

Tablo 6 incelendiğinde 8 yıllık periyotta çalışmaların ağırlıklı olarak iki yazarlı çalışmalardan (%34,01, 84 makale) oluştuğu görülmektedir. Çalışmaların %29,55'i üç yazarlı (73 makale), %21,46'sı da tek yazarlı (53 makale) makalelerden oluşmaktadır. En düşük orana sahip olan (%4,98, 37 makale) üçten daha fazla yazarlı

çalışmalardır. Ayrıca “Ki Kare Analizi” uygulanmış ve yıllara göre yazar sayılarında anlamlı bir bağlantı bulunamamıştır ($\alpha=0,05$).

3.3.2.2. Yazarların Çalıştıkları Kurumların Coğrafi Dağılımı Açısından Analiz

Çalışmaların yapıldığı tarihte yazarların buldukları kurumların coğrafi dağılımlarına ilişkin sonuçlar Tablo 7’de özetlenmiştir.

Tablo 7. Yazarların Çalıştıkları Kurumların Coğrafi Dağılımı

Ülkeler	Yazar Sayıları	Yüzde
İtalya	166	27,95
Avustralya	71	11,95
Finlandiya	31	5,22
İspanya	30	5,05
Yeni Zelanda	28	4,71
Rusya	23	3,87
Kanada	21	3,54
Malezya	21	3,54
UK	17	2,86
Tayvan	15	2,53
Hindistan	11	1,85
Tayland	11	1,85
Brezilya	10	1,68
Danimarka	10	1,68
İran	10	1,68
Portekiz	9	1,52
Yunanistan	9	1,52
Amerika	8	1,35
Hong Kong	8	1,35
Diğer (33 adet)	85	14,31
Toplam	594	100,00

Tablo 7’de görüldüğü gibi yazarlara ilişkin yapılan bir diğer analiz, Toplamda 52 farklı ülkede yapılmış olan çalışmalardan yazar sayısı ağırlığına göre ilk 19 ülke tabloda gösterilmiş, geriye kalan 33 ülke “Diğer” başlığı altında toplanmıştır. Ayrıca tablo, yazar sayıları bakımından çalışmalara en çok katkı sağlayan ülkeden en az katkı sağlayan ülkeye doğru sıralanmıştır. Tabloda da görülebileceği gibi, yazarların 27,95%’i İtalya’da bulunan kurumlarda çalışmaktadır. İtalya’dan sonra çalışmalara en çok katkı sağlayan ülke 11,95% oranla Avustralya olmaktadır. Takip eden ülkelerden Finlandiya, İspanya ve Yeni Zelanda oranları bakımından ilk beş sırada yer almaktadır. Bu dergiye Türkiye’den de iki makale ile katkıda bulunulmuştur. Toplamda 6 yazar sayısı ile literatürde yer alan Türkiye, diğer başlığı altında toplanmış ülkeler arasında yer almaktadır.

3.3.2.3. Yazarların Çalıştıkları Kurumlar Açısından Analiz

Çalışmaların yazarları açısından yapılan bir diğer analiz ise, yazarların çalıştıkları kurumlar bazındadır. Yazarların çalıştıkları kurumlara ilişkin dağılım Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Yazarların Çalıştıkları Kurumlar Açısından Dağılımı

Yazarların Çalıştıkları Kurumlar	Yazar Sayıları
Macquarie University, Australia	21
National Research University Higher School of Economics, Russia	16
University of Cassino and Southern Lazio, Italy	16
Università Politecnica delle Marche, Italy	12
University of Ferrara, Italy	12
University of Salento, Italy	12
University of Waikato, New Zealand	12
University of Sydney, Australia	10
Tampere University of Technology, Finland	9
University of Aalborg, Denmark	9
University of Calabria, Italy	9
Lappeenranta University of Technology, Finland	8
RMIT University, Australia	8
University of Padua, Italy	8
Second University of Naples, Italy	7

University of Bologna, Italy	7
University of Federal de Santa Catarina, Brazil	7
University of Florence, Italy	7
University of Wollongong, Australia	7
Asian Institute of Technology, Thailand	6
Ca' Foscari University of Venice, Italy	6
McMaster University, Canada	6
University of Castilla-La Mancha, Spain	6
University of Catania, Italy	6
Athens University of Economics and Business, Greece	5
Hong Kong Polytechnic University, Hong Kong	5
Laval University, Canada	5
St Petersburg University, Russia	5
Universiti Tenaga Nasional, Malaysia	5
University of Otago, New Zealand	5
Diğer (4 ve daha az yazarlı 205 kurum)	337
Toplam	594

Toplam 235 kurum çalışmalara katkı sağlamıştır. Bu kurumların 205 tanesi üniversite-enstitü-eğitim kurumları, 30 tanesi ise özel sektör kuruluşlarıdır. Üniversite, enstitü ve eğitim kurumları dışında çalışmalara katkı sağlayan kurumların oranı %12,77'dir. Tablo 8 oluşturulurken 594 yazarın çalıştığı kurum sayısının çok fazla olmasından dolayı, dört ve daha az yazarla çalışmalara katkı sağlamış olan kurumlar diğer başlığı altında toplanmıştır. Toplam kurumların 30 tanesi 5 ve daha fazla yazarla çalışmalara katkı sağlamış ve bu kurumlar tabloda gösterilmiştir.

Yazar sayıları itibarıyla bakıldığında çalışmalara en çok yazarla katkı sağlayan kurum 'Macquarie University' (21 yazar) olmuştur. 'University of Cassino and Southern Lazio' ve 'National Research University Higher School of Economics' isimli kurumlar 16'şar yazarla, 'Università Politecnica delle Marche', 'University of Ferrara', 'University of Salento', 'University of Waikato' isimli kurumlar ise 12'şer yazarla çalışmalara en çok katkı diğer sağlayan kurumlardır.

3.3.2.4. Yazarların Uzmanlık Alanları Açısından Analiz

Araştırma kapsamında yazarlar bakımından yapılan bir diğer inceleme, dergide yazılmış makalelere katkıda bulunan yazarların çalışma alanları açısından incelenmesidir. Yazarların uzmanlık alanlarına göre dağılım Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9. Yazarların Uzmanlık Alanlarına Göre Dağılım

Yazarların Uzmanlık Alanları	Yazar Sayıları	
	Sayı	Yüzde
Ekonomi	118	19,87
İşletme	111	18,69
Yönetim Bilimleri	102	17,17
Muhasebe	83	13,97
Mühendislik	72	12,12
Muhasebe-Finans	24	4,04
Muhasebe ve Kurumsal Yönetim	23	3,87
Finans	17	2,86
Bilgi Sistemleri ve Teknolojileri	10	1,68
Pazarlama	9	1,52
Sosyal Bilimler	9	1,52
Yönetim ve Mühendislik	3	0,51
Eczacılık	2	0,34
Hukuk	2	0,34
Psikoloji	2	0,34
İletişim ve Medya	1	0,17
İstatistik	1	0,17
Matematik	1	0,17
Muhasebe, Finans ve Bilişim Sistemleri	1	0,17
Risk Yönetimi	1	0,17
Sosyoloji	1	0,17
Turizm	1	0,17
Toplam	594	100,00

Entelektüel sermayeyi konu alan dergideki çalışmalara en çok katkısı %19,87'lik oranla ve 118 kişiyle uzmanlık alanı ekonomi olan yazarların yaptığı görülmektedir. Daha sonra uzmanlık alanı işletme olan yazarların %18,69'luk oranla, uzmanlık alanı yönetim bilimleri olan yazarların da %17,17'lik oranla en fazla katkısı sağladıkları görülmektedir. Tablo 9 incelendiğinde entelektüel sermaye konusunun uzmanlık alanı sadece ekonomi, işletme ve yönetim bilimleri olan yazarlar tarafından değil çok farklı disiplinlerde uzman olan yazarlar tarafından da ele alındığı görülmektedir.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Entelektüel sermayenin ölçülmesi, yönetilmesi, tanımlanması ve oluşturulması konularını hem akademik olarak hem de işletmeler özelinde ele alan "Journal of Intellectual Capital" dergisinin 2010-2017 yılları arasında yayımlanan 247 adet makalesinin ele alındığı bu tanımlayıcı çalışmadan elde edilen sonuçlara göre; makalelerde araştırma yöntemi olarak %45,75'lik oranla (113 makale) ampirik modellerin daha yoğun olarak kullanıldığı ve bu ampirik uygulamalarda en çok regresyon analizi tekniğinin kullanıldığı görülmektedir. Çalışmalarda en fazla kullanılan diğer analiz yöntemi ise %33,63'lük oranla vaka analizi yöntemidir.

Derginin isminde de yer alan entelektüel sermaye kavramı, makalelerde en çok üstünde çalışılan konu olmuştur. Başlı başına entelektüel sermaye konusu üzerine yapılmış çalışmaların oranı, toplam makale sayısının %72,47'sini oluşturmaktadır. Çalışma kapsamında ele alınan makalelerde entelektüel sermaye unsurlarını konu alan makalelerin oranı %8,10, entelektüel sermaye ölçme yöntemleri ile alakalı makalelerin oranı ise %6,48'dir.

Analiz sonuçlarına göre çalışmaların %34,01'i iki yazarlı araştırmalardan oluşmaktadır. Üç yazarlı çalışmalar ise 73 makale ile toplam makale sayısının %29,55'ine tekabül etmektedir.

Yapılan çalışmalara en çok katkıda bulunan kurumlar İtalya'da yer almaktadır. Ancak yazarlara ilişkin yapılan analizlerde, çalışmalara en çok katkıda bulunan kurumun Avustralya'da bulunan 'Macquarie University' olduğu görülmüştür.

Çalışmaların yazarları açısından bulunan diğer bir sonuç ise çalışmalara katkı sağlayan yazarların uzmanlık alanlarına ilişkin olup, çalışmalarını gerçekleştiren yazarların %50'sinden daha fazlasının uzmanlık alanının iktisat, işletme ve yönetim bilimleri olduğu görülmüştür (İktisat %19,87; işletme %18,69; yönetim bilimleri %17,17).

Çalışmanın tek bir dergi üzerinde ve 2010-2017 yılları arasında yer alan çalışmalarını incelemesi, bu çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Bu sebeple bundan sonra yapılacak çalışmalar, daha uzun bir tarih aralığını kapsayacak şekilde ve birden fazla dergi üzerinde yapıldığı takdirde literatürle ilgili daha anlamlı sonuçlar ortaya konulabilecektir.

KAYNAKLAR

Argüden, Y.(2005). Entelektüel Sermaye, ARGE Danışmanlık Yayınları, 1. Baskı, İstanbul.

Baş, M., Yangil, F. M. & Aygün, S. (2014). "Entelektüel Sermaye Alanında Yapılan Lisansüstü Tez Çalışmalarına Yönelik Bir İçerik Analizi: 2002-2012 Dönemi", Uluslar arası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, Cilt:10, Sayı:23, 207-226.

Bontis, N. (2000). "Assessing Knowledge Assets: A Review of the Models Used to Measure Intellectual Capital". McMaster University, California.

Çıkrıkçı, M. & Daştan, A. (2002). "Entelektüel Sermayenin Temel Finansal Tablolar Aracılığıyla Sunulması", Bankacılar Dergisi, Sayı: 43, 18-32.

Dönmez, A. & Erol, İ. (2016). "Entelektüel Sermayenin Ölçülmesi: VAIC™ Yöntemi Yardımıyla BIST Sürdürülebilirlik Endeksi İşletmeleri Üzerine Bir Uygulama", Mali Çözüm Dergisi, Sayı:138, Kasım-Aralık, 27-56.

Eren, E. & Akpınar, S. (2004). "Yapısal Sermayenin İşletme Performansı Üzerindeki Etkilerinin Araştırılması", Doğu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt: 6, Sayı:22, 9-17.

Ersoy, A., Karausta, T., Karabacak, H. & Dönmez A. (2011). "1970-2008 Tarihleri Arasında SSCI'de Yayınlanmış Bütçe Makaleleri Literatür Taraması", Muhasebe ve Bilim Dünyası Dergisi, Cilt:13, Sayı:1, 35-67.

- Harrison, S. & Sullivan, P. H. (2000). "Profiting from Intellectual Capital: Learning from Leading Companies", *Journal of Intellectual Capital*, Cilt: 1, Sayı: 1, 33-46.
- Hormiga, E., Batista-Canino R.M. & Sanchez-Medina, A. (2010). *The Role of Intellectual Capital in the Success of New Ventures*, Springer Science Business Media, New York.
- Görmüş, A. Ş. (2009). "Entelektüel Sermaye ve İnsan Kaynakları Yönetiminin Artan Önemi", *Uşak Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Cilt: 11, Sayı:1, 57-75.
- Güçlü, H. (2005). *Entelektüel Sermayenin Finansal Tablolar Aracılığıyla Sunulması*, Güçlü Danışmanlık, İstanbul.
- Kandemir, T. (2008). "Entelektüel Sermaye Kavramı ve Tarihsel Gelişimi", (Ed.Rıza AŞIKOĞLU), *Entelektüel Sermaye: Kuram Gelişim ve Yeni Perspektifler*, 23-36, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Karacan, S. (2004). "Entelektüel Sermaye ve Yönetimi", *Mali Çözüm Dergisi*, Sayı: 69.
- Kerimov, R. (2011). "Entelektüel Sermayenin Ölçülmesi, Raporlanması ve İşletme Performasına Etkisi: Örnek Bir Uygulama", *Yüksek Lisans Tezi*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Kurt, M. (2008). "Entelektüel Sermayenin Temel Unsurları ", (Ed.Rıza AŞIKOĞLU), *Entelektüel Sermaye: Kuram Gelişim ve Yeni Perspektifler*, 37-52, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Yelkikalan, N. & Aydın, E. (2003-2004). "Aile Şirketlerinde Profesyonelleşmeyi Yönlendiren Bir Dinamik: Entelektüel Sermaye Birikimi", *Yönetim Bilimleri Dergisi*, Cilt:1, Sayı:1-2, 131-140.